

**MEIE ROHELINE
KOKKULEPE
EUROOPALE
ÕIGLANE KOK-
KULEPE**

WRITTEN BY YOUNG PEOPLE ACROSS EUROPE

SISUKORD

Sissejuhatus	5
Põhimõtted ja väärtused	6
Visioonid Euroopa noortelt	8
1. Dekarboniseerimine: Kliimameetmed, puhas energia ja arukas liikuvus	8
2. Ringmajandus: Jätkusuutlik tootmine, tarbimine ja kaubandus	10
3. Saastatuse vähendamine: õhk, vesi ja pinnas:	12
4. Jätkusuutlikud toidusüsteemid ja maapiirkonnad	14
5. Ühisosa: Ökosüsteemide kaitse ja taastamine	18
6. Kunst, kultuur, haridus ja õppimine	20
7. Juhtimine ja otsuste tegemine	21
8. Süsteemi ümberkujundamise rahastamine	22
9. Tervishoid ja sotsiaalne õiglus	23
Kokkuvõte	24
Sõnastik	25
Kaasallkirjastajad	27

SISSEJUHATUS

Kes me oleme?

Me oleme noored, noorteorganisatsioonid, kodanikuühiskonna organisatsioonid ja Euroopa Noorte Maa Sõprade rühmade liikmed, kes on ühendanud jõud, et määratleda tulevik, mida me tahame Euroopa rohelse kokkuleppe abil saavutada.

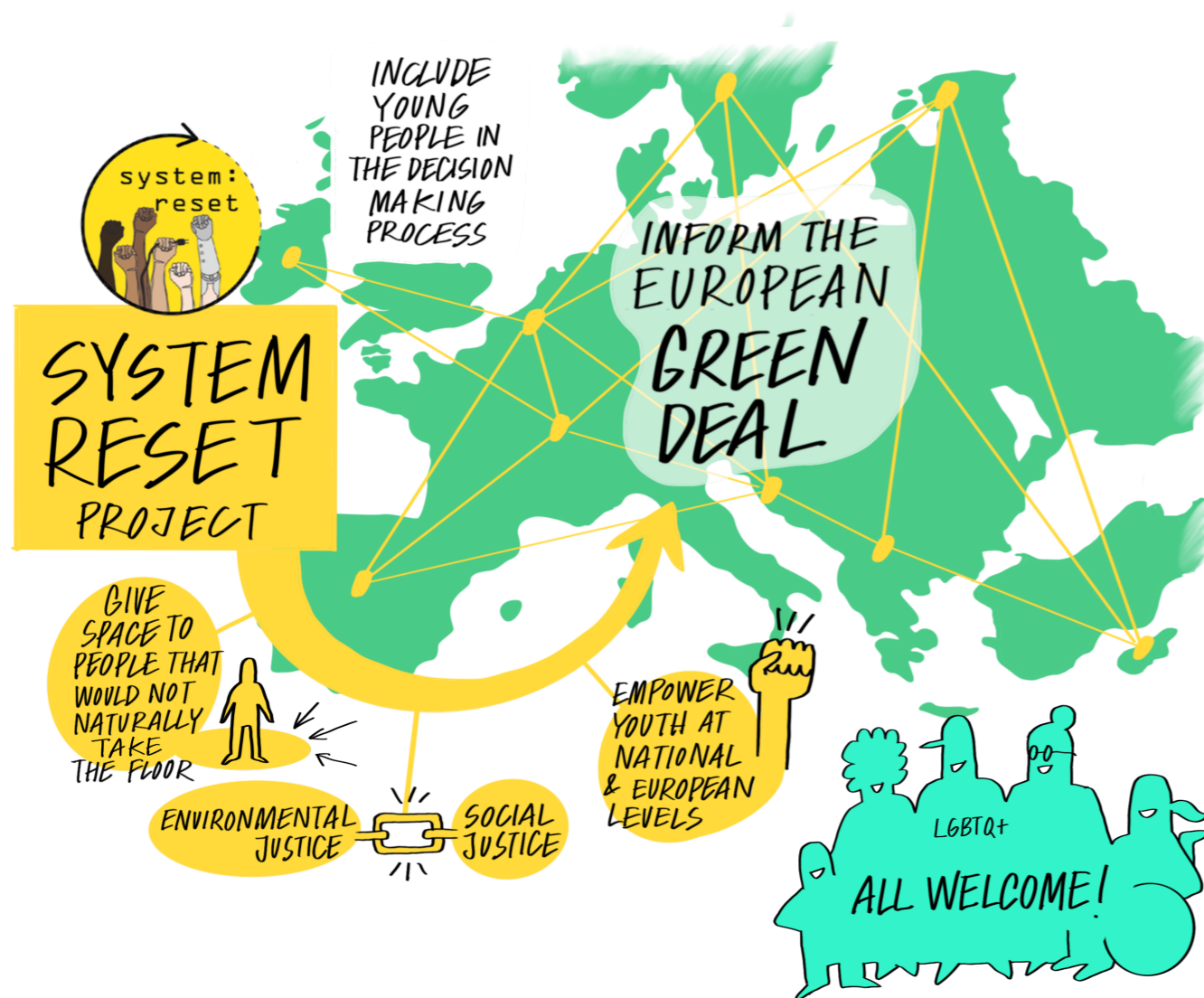
See Noorte Ettepanek Euroopa Rohelise Kokkuleppe kohta esitab narratiivi tulevikust, mida me tahame, ja meie ühiskonnas vajalike kiireloomuliste ristuvate muutuste kohta. Selles esitatakse noorte nägemus sotsiaalselt õiglasest ja ökoloogiliselt mõistlikust tulevikust ning tuakse esile süsteemi muutmise pakiline vajadus just siin ja praegu. Maailm on murdepunktis, kus me vajame julgeid meetmeid ja kooskõlastatud ühistegevust, et luua õiglane, jätkusuutlik ja sotsiaalselt õiglane tulevik, milles me kõik tahame elada. Julgete kollektiivsete meetmete kasutuselevõtu aeg, et ehitada kõigile paremat maailma, on PRAEGU!

Kahe aasta jooksul [kogusime](#) 3300 erineva tausta ja identiteediga noore nägemusi üle Euroopa. Keskendusime eelkõige alaesindatud noorte kaasamisele, kuna neid ei kaasata sageli neid mõjutavatesse otsustusprotsessidesse. Visioonid on jaotatud temaatiliste kategooriate kaupa ja sõnastatud tulevikuprioriteetidena, soovitatud lahenduste ja meetmetena ning poliitikasoovitustena. Need ei ole universaalsed, kuna kõigil riikidel on erinevad lähtekohad ja erinevad sammud, mida nad peavad oma ühiskonna ümberkujundamiseks astuma. Siiski võib käesolev Noorte Ettepanek olla kõigile sidusrühmadele teekaardiks, et muuta süsteemi ja luua Euroopa Roheline Kokkulepe, mis tugineb Euroopa noorte soovitud tulevikule. Seetõttu oleme lisanud ettepanekud selle kohta, mida neli sidusrühma – poliitikakujundajad, ettevõtted, kogukonnad ja üksikisikud – saavad teha.

Poliitikakujundajad on inimesed, kes osalevad poliitika ja poliitiliste otsuste väljatöötamises, nt valitsuste liikmed ja nende nõunikud ning eri tasandite parlamendiliikmed. Poliitika ei ole seadus, vaid valitsuse kehtestatud tegevuskava. Poliitikakujundajatel on suur vastutus süsteemi muutuste algatamisel ning selliste ümberkujundavate ja julgete meetmete rakendamisel, mis tagavad kõigile jätkusuutliku ja õiglase tuleviku. Poliitikakujundajad saavad reguleerida äritegevust, kuid ka ettevõtted ise saavad süsteemi muutusele kaasa aidata. Muutes oma tegevust keskkonnasõbralikumaks ja suunates oma tähelepanu mitte ainult kasumile, vaid sellele, kuidas nad mõjutavad ühiskonda ja keskkonda, saavad ettevõtted aidata kaasa säästvate arengule ja innovatsioonile. Praeguse kliimakriisi lahenduseks saavad olla vaid laialtlevitatud süsteemsed muutused, kuid see ei tähenda, et kogukonnad ja üksikisikud ei saaks midagi ette võtta. Me saame end harida, me saame kasutada oma häälet ja hääletusõigust, et nõuda süsteemi muutmist, me saame kasutada oma tarbimisvalikuid, et toetada jätkusuutlikke ettevõtteid, ning me saame muuta oma käitumist ja elustiili. Siiski on oluline mõista, et igaühel on erinevad ressursid ja võimalused ning kõigil ei ole võimet ega teadmisi, et elada säästvamalt.

Selle Noorte Ettepanekuga tahame tuua esile noorte hääle ja eelkõige nende hääle, keda praegune süsteem on meeleheitlikult vaigistanud. Me rajame aluse kogu kontinendi noortele ühiste visioonide loomiseks, mis põhinevad meie kogemustel ja kogukondadel, kellega me töötame ja keda me esindame. Me tahame õiglast Rohelist Kokkulepet Euroopa jaoks, mis põhineb õiglasel ja radikaalsel süsteemimuutusel ning mis hõlmab kõiki hääli, mitte vaid ainult privilegeeritud hääli.

¹Alaesindatud/marginaliseeritud/ebasoodsas olukorras olevad noored on noored, kes on tõrjutud sotsiaalsetest, majanduslikest või haridusvõimalustest, mida teised noored oma kogukonnas kogevad, tegurite tõttu, mis ei ole nende kontrolli all (nt etniline kuuluvus, puue, seksuaalne orientatsioon, religioon, majanduslik ebavõrdsus). Määratlus pärineb veebilehelt: https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/IRB_2017_06_AdoI04.pdf

PÕHIMÕTTED JA VÄÄRTUSED

Väärtused on põhilised tõekspidamised, mis suunavad ja motiveerivad meie suhtumist ja tegevust ning aitavad meil määrata, mis on meie oluline. Väärtused kirjeldavad isikuomadusi, mida me kehastame, ning sedagi, kes me soovime olla, kuidas me end ja teisi kohtleme ning kuidas me suhtleme ümbritseva maailmaga – väärtused on selle kõige aluseks².

Kollektiivsel tasandil seavad ühiskonnad teatud väärtused esikohale ning need mõjutavad tehtud valikuid, alates tervishoiust ja tööõigustest kuni ressursside haldamiseni. Neil valikutel on tulevikule püsiv mõju. Enne kui hakkame tulevikku ette kujutama, on oluline kindlaks teha, millised on meie kõigi väärtused. Järgnevalt on esitatud Euroopa noorte kõige levinumad ja ühised väärtused, mis on kindlaks tehtud meie ühise visiooniprotsessi käigus:

Väärtused ja põhimõtted, mis ühises visiooniprotsessis esile kerkivad, on usaldus, võrdsus, austus, armastus ja solidaarsus. Me defineerime neid mõisteid järgmiselt: usaldus on uskumus, et keegi on hea ja aus ning ei tee sulle kahju, või teadmine, et miski on turvaline ja usaldusväärne³. Õiglus on selle tunnustamine, et kõik inimesed on võrdselt väärtuslikud, väärivad väärikust, võrdseid õigusi ja võrdset juurdepääsu ressurssidele, sealhulgas teadmistele ja rahalistele vahenditele⁴. Austus tähendab kellegi aktsepteerimist sellisena, nagu seda ta on, isegi kui ta on teistsugune või tal on teistsugused arvamused⁵. Armastus on teise inimese eest hoolitsemine ja temaga sügava seotuse tundmine. Solidaarsus tähendab tähendusrikka liitlassuhte praktiseerimist teiste inimestega ning sageli hõlmab see ühiste huvide ja kohustustega kogukondade toetamist⁶.

Väärtustest juhendumine võib anda meile julgust ühiselt olukordi muuta ja innustada meid jääma truuks sellele, kes me oleme või kes me tahame olla. Toetudes austusele, suhtlemisele ja meie erinevate väärtuste tunnustamisele, saame teha solidaarselt koostööd, et saavutada positiivseid muutusi, mida me tulevikuks ette näeme⁷.

²<https://www.ethicssage.com/2018/08/what-are-values.html>

³<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/trust>

⁴https://youngfoee.eu/wp-content/uploads/2020/12/yfoee_manifesto_final.pdf

⁵<https://kidshelpline.com.au/teens/issues/all-about-respect>

⁶https://youngfoee.eu/wp-content/uploads/2020/12/yfoee_manifesto_final.pdf

⁷<https://take10volunteer.org/solidarity-activism>

VISIOONID

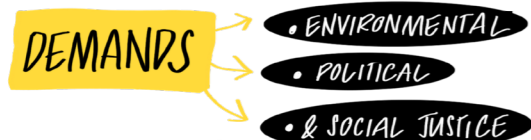
Järgnevalt esitame noorte nägemused üheksa erineva kategooria kohta, mis põhinevad Euroopa Rohelise Kokkuleppe poliitikavaldkondadel. Visioonid on sõnastatud poliitiliste soovitude, tulevikuprioriteetide, soovitatud lahenduste või meetmetena neljale eri sidusrühmale – kohaliku, riigi ja Euroopa tasandi valitsustele, ettevõtetele, kogukondadele ja üksikisikutele.

1. Dekarboniseerimine: Kliimameetmed, puhas energia ja arukas liikuvus

CO2-heitme drastiliseks vähendamiseks ja ühiskonna dekarboniseerimiseks on vaja radikaalseid muudatusi. Noored näevad ette ühiskonda, mis põhineb tasaarengul, kus fossiilkütused on keelatud, energia on taastuv ja demokratiseeritud ning jätkusuutlik reisimine on kõigile kättesaadav. Põlisrahvaste õiguste kaitsmine ja nende häälte kaasamine poliitikakujundamisse on emissioonide vähendamise protsessides samuti võtmetähtsusega.

Mida saab teha kohalik, riiklik ja Euroopa tasand?

- Lõpetada ammutamisel ja ekspluaterimisel põhinev suhe loodusega. Otsuseid ei tohiks juhtida kasum, vaid eesmärk luua õiglane, jätkusuutlik ja sotsiaalselt õiglane ühiskond.
- Lõpetada ekvaatorist lõunapoolsete riikide ekspluaterimine ja tagada, et kõigil, keda otsus puudutab, on koht laua taga, sealhulgas põlisrahvastel.
- Võtta saastajad vastutusele põhjustatud kliima- ja keskkonnakahjude eest.
- Kuulutada välja kliimaalane hädaolukord ja integreerida sotsiaalse õigluse kaalutlused kliimaga seotud lahendustesse.
- Lõpetada ekslike kliimalahendustena mehhanismide propageerimine: näiteks **süsinikdioksiidi püüdmine ja kogumine** ning **geotehnika rakendamine**. Need strateegiad võimaldavad rohepesu ning suunavad inimeste ja ettevõtete tähelepanu heitkoguste vähendamisest kõrvale.
- Lõpetada järk-järgult fossiilkütuste, tuumaenergia ja vesiniku tootmine, tagades samal ajal kõigile juurdepääsu taskukohasele energiale.

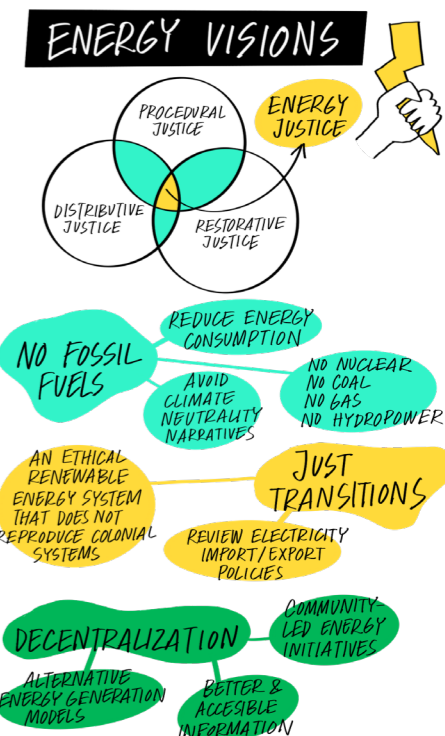
Toetada ja arendada taastuvaid energiaallikaid, mis mõjutavad keskkonda kõige vähem. Vähendada stiimuleid ebatõhusate ja planeedile kahjulike taastuvate energiaallikate, näiteks hüdroenergia kasutamisele.

- Lõpetada energiamonopolid. Demokratiseerida ja detsentraliseerida energiatootmine, et inimesed saaksid teada ja otsustada, kust nende energia pärineb, ning et neil oleks alati võimalik valida jätkusuutlike ja eetiliste energiaallikate vahel.
- Tunnistada energijaesust ja sellega võidelda. Teha koostööd teiste riikidega, et muuta taastuvenergia kõigile hõlpsasti kättesaadavaks.
- Dekarboniseerida ja laiendada ühistranspordi infrastruktuuri, et see oleks kõigile kättesaadav, taskukohane, tõhus ja turvaline. Auto alternatiivid peaksid olema sama mugavad, kiired ja otseühendusi pakkuvad kui autod ning mitte tulema loodusressursside ja elupaikade edasise massilise ekspluaterimise arvelt. Soodustada inimeste ühistranspordi ja säästvate liikumisviiside kasutamist.

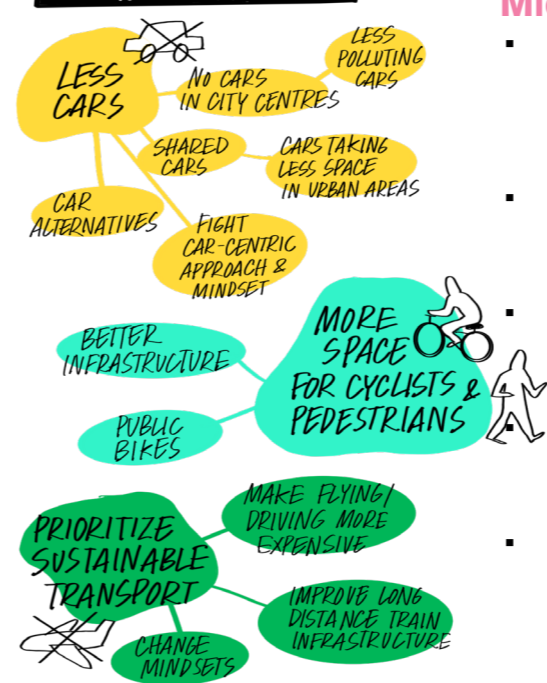
- Lõpetada lennundustööstuse subsideerimine ja panna ettevõtted maksma selliste süsinikku kasutavate valikute pakkumise, nagu lennud ja autod, eest. Veenduda, et lendamise hind tooks esile ka selle keskkonnakulud.
- Jätta avalikud ruum inimestele ja kogukondadele, mitte autoparklatele.

Mida saavad ettevõtted teha?

- Lõpetada ammutav suhe loodusega. Uuendada sisepoliitikat ja investeeringuid, et need oleksid kooskõlas kliimaeesmärkidega.
- Seada sotsiaalne ja keskkonnaalane õiglus prioriteediks ning võtta mõõdetavad ja läbipaistvad kohustused oma heitkoguste vähendamiseks.
- Dekarboniseerida oma transpordimudel – kasutada autode ja lennutranspordi asemel raudtee- või meretransporti, kasutage kaubarattaid, et muuta viimase miili tarne tõhusamaks ja jätkusuutlikumaks, lõpetada firmaautod kasutamine ning kasutada digitehnoloogiat, et vähendada reisimist ja tarbetut pendelrännet.
- Toetada töötajaid võimalusel kodus töötamisel ja pakkuda stiimuleid ühistranspordi ning jalgrattaga või jalgsi liikumise kasutamiseks, kui see on võimalik.
- Kasutada säästvamaid ja kohalikke energiaallikaid ning annetada ülejääv energia energijaesuse all kannatavatele kogukondadele.
- Aidata edendada energiatõhusat tehnoloogiat ja jätkusuutlikke ärimudeleid.

MOBILITY VISIONS

Mida saavad kogukonnad teha?

- Tõsta teadlikkust sellest, kuidas meie ühiskonnas süsinikdioksiidiheidet vähendada, ning aidata muuta kultuurinorme ja arvamusi. Luua uus liikuvuskultuur, et võidelda autokeskse lähenemis- ja mõtteviisi vastu.
- Edendada aktiivset liikumist füüsilise ja vaimse tervise huvides (nt luua üritusi ja rühmi, kus inimesed saavad ühiselt jalgrattaga sõita ja kõndida, kaardistada lastele ohutuid jalgratta- ja jalutusteid).
- Anda parklatele loominguliste kogukonnaruumide funktsioon ja luua platvormid, kus inimesed saavad liikuvuse ja ohutusega seotud probleemidest teatada. Mobiliseeruda energiamonopolide lõpetamiseks ja teha koostööd õiglaste kohalike energiaühistute arendamiseks, et detsentraliseerida ja demokratiseerida energiasüsteeme.
- Luua algatused ressursside jagamiseks ja parandamiseks

Mida saavad üksikisikud teha?

- Olla kursis värse teaduse ja poliitikaga ning kasutada kliimaalaste valikute ja tegevuste puhul kriitilist mõtlemist, märksõnaks on siinkohal informeeritus.
- Olla teadlikud sellest, kuidas vähendada oma süsinikjalajälge.
- Muutuda ennetavaks kodanikuks – olla aktiivne poliitikas ja oma kogukonnas ning kasutada oma häält ja häälõigust, et nõuda muutusi.
- Kõndida jala, kasutada jalgratast või ühistransporti. Kui on vaja sõita või lennata, valida kõige tõhusam ja säästlikum variant.
- Vähendada energiatarbimist, kasutada taastuvenergiat ja investeerida kogukonna energiprojektidesse.

VISIOONID

2. Ringmajandus: Jätkusuutlik tootmine, tarbimine ja kaubandus

Ringmajandus on tootmise ja tarbimise majandusmudel, mille puhul toodete elutsüklil on pikendatud ja jäätmed on viidud miinimumini⁸. Seda tehakse olemasolevate materjalide ja toodete jagamise, rentimise, korduvkasutamise, parandamise, renoveerimise ja ringlussevõtu kaudu ning nii kaua kui võimalik. Noored näevad ette ringmajandust, mis seab esikohale alaesindatud kogukondade vajadused ja mis parandab inimeste elu, kaitstes samal ajal meie planeeti. Käesolevas punktis käsitletud visioonid oleksid abiks kollektiivselplaneerimisel selleks et suunata rahalised vahendid ja investeeringud ümber mudelitesse, mis tagavad loodusvarade säästva kasutamise ning kõigile õiglase juurdepääsu põhikaupadele ja -teenustele.

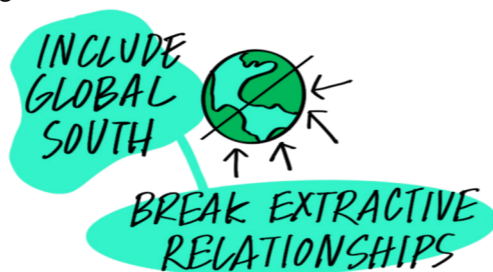
Mida saavad teha kohaliku, riikliku ja Euroopa tasandi valitsused?

- Lõpetada looduse käsitlemine piiramatul ekspluatsioonil ressurssina ja prügilana.
- Minna üle ringmajandusele, mis põhineb "vähenda-taaskasuta-käitle", ühise hüvangu, õnnelikkuse ja heaolu põhimõtetel. Reguleerida piiratud materjalide ja ressursside kasutamist ja kaevandamist ning takistada rahvusvahelistel korporatsioonidel kohalike turgude ülevõtmist.
- Tagada, et hinnad kajastaksid tootmise keskkonnakulusid paremini.
- Töötada välja nõuetekohane jäätmeäritlusinfrastruktuur ja lõpetada jäätmete eksport globaalsesse lõunasse. Keelata ühekordselt kasutatavate plasttoodete ja mikroplasti tootmine ja kasutamine.
- Anda kodanikele kergesti kättesaadavat teavet selle kohta, kuidas meie tegevus mõjutab maailma ja looduskeskkonda. Tagada tarbijatele õigus oma tooteid iseparandada ja luua seadused, mis keelavad kavandatud vananemise.
- Konsulteerida ELi kaubanduslepingute väljatöötamisel ekspertide, vähemusgruppide ja põlisrahvastega ning kaasata neid.
- Tühistada **Energiaharta Leping** ja lõpetada Investorite ja **Riikide Vaheliste Vaidluste Lahendamise Süsteemi (ISDS)** kaasamine kaubanduslepingutesse.

Mida saavad ettevõtted teha?

- Võtta kasutusele ringne ärimudel, mis põhineb tasakasvul, keskkonnaalasel ja sotsiaalsel heaolul ning õnnelikkusel. Kõik tootmisprotsessid peaksid keskenduma taaskasutamisele, püüdlema nullilähedase/väikese süsinikujalajälje poole ning kasutama säästvaid tehnoloogiaid ja materjale.
- Lõpetada jäätmete eksport globaalsesse lõunasse.
- Anda kergesti kättesaadavat ja läbipaistvat teavet kogu tarneahela keskkonnamõju kohta.
- Lõpetada kavandatud vananemine ja toota kvaliteetseid ja vastupidavaid tooteid. Luua parandatavaid tooteid ja hõlbustada klientide poolset toodete iseseisvat parandamist.
- Lõpetada "kiirmoe" kasutamine ja kasutada säästvaid tekstiile, näiteks kanepit ja lina.
- Pakkuda taimetoitu/vegan-toitu ja osta värsket, kohapeal toodetud toitu.

Mida saavad kogukonnad teha?

- Luua jagamismajandus ja edendada "vähenda-taaskasuta-lase ringlusesse" kultuuri.
- Töötada välja digitaalsed platvormid, mis ühendavad kodanikke ja jäätmekogujaid.
- Valmistada kodus toitu kohalikest ja säästvatest toodetest. Vältida töödeldud toitu nii palju kui võimalik.
- Toetada kohalikku, jätkusuutlikku ettevõtlust ja ökoturismi.
- Toetada põlisrahvaid ja teisi vähemusgruppe ning olge nendega ELi kaubanduslepingu läbirääkimistes solidaarsed.

Mida inimesed saavad teha?

- Olla informeeritudsellest, kuidas elada säästvamalt.
- Tarbida vähem, vähendada tekkivaid jäätmeid ja aidata edendada kultuuri "vähendada-taaskasutada-lase ringlusse".
- Muutuda teadlikuks ja eetiliseks tarbijaks – osta säästlikke tooteid ja toetada kohalikke ettevõtteid, kes hoolivad keskkonnast.
- Osta värsket, kohapeal toodetud toidukaupu, et vähendada pakendamist ja transporti ning toetada kohalikku majandust.

⁸<https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/economy/20151201STO05603/circular-economy-definition-importance-and-benefits>

VISIOONID

3. Saastatuse vähendamine: õhk, vesi ja pinnas:

Tervet ja jätkusuutlikku keskkonda saab saavutada ainult siis, kui õhu, vee ja pinnase saastamisega tõhusalt tegeleda. Oleme osa omavahel seotud ja asendamatu ökosüsteemist, mida inimtegevus on kahjustanud. Laiulatuslik õhu-, vee- ja pinnasereostus ei mõjuta mitte ainult inimeste tervist ja elatusvahendeid, vaid ka ökosüsteemide tasakaalu. Me nõuame keskkonna parandamist ja kollektiivset tegutsemist kõigil ühiskonnatasanditel, sealhulgas valitsuste, ettevõtete, kogukonna ja indiviidi, et taastada meie õhu, vee ja pinnase tervis ja kvaliteet.

Mida saavad valitsused teha?

- Teha koostööd teiste valitsuste ja valitsustevaheliste organisatsioonidega, et täiustada olemasolevaid rahvusvahelisi lepinguid saastamise vastu võitlemiseks.
- Rakendada tagantjärele ja tulevikus kliimaga seotud õigusakte, mis paneksid saastavad ettevõtted ja üksikisikud vastutama kliima- ja keskkonnakahjustuste eest, näiteks muutes ökotsiidi rahvusvaheliseks kuriteoks.
- Teha koostööd traditsiooniliste ja põlisrahvaste teadmiste süsteemidega, et leida jätkusuutlikke viise õhu kvaliteedi, mullaviljakuse ja inimeste heaolu parandamiseks.
- Kehtestada jõgede ja järvede range kontroll ja kaitse, näiteks paigaldades reovee sissevoolu kohale puhastusseadmeid, kehtestades rangemad põllumajandusreeglid ning reguleerides ehitus- ja turismitegevust.
- Kaitsta ookeane ja meresid, kehtestades eeskirjad, mis keelavad jäätmete merre heitmise ja keskkonnamürgiste materjalide kasutamise laevadel. Valitsused peaksid investeerima ka tõhusate ookeanide puhastustehnoloogiate väljatöötamisse.
- Tegelda vanade satelliitide, raketiosade ja kosmosejaamade põhjustatud reostusega kosmoses ja meredes.
- Luua kogu riigis õhukvaliteedi seirejaamad ja anda kodanikele kergesti kättesaadavat teavet õhukvaliteedi kohta.
- Sulgeda prügilad.

Mida saavad ettevõtted teha?

- Luua puhastusseadmed ja tagada, et tarneahelad põhineksid keskkonnasõbralikel tavadel.
- Lõpetada saastavate sõidukite tootmine ja müük.
- Lõpetada keskkonnakahjulike kalapüügimeetodite kasutamine ning kalavõrkude ja muude jäätmete merre heitmine.

Mida saavad kogukonnad teha?

- Luua kohalikud ja piirkondlikud rühmad ja projektid reostuse vähendamiseks ning töötada välja kogukonna tegevuskavad keskkonna puhtana ja tervena hoidmiseks.
- Julgustada ametiasutusi istutama vilja- ja pähklipuid üldkasutatavatele aladele, et parandada õhu, pinnase ja vee kvaliteeti ning loomade ja inimeste heaolu. Korjatud tooteid ja nende müügist saadavat tulu saab kasutada sotsiaalselt haavatavate rühmade toetamiseks ja kohalike projektide rahastamiseks, mis aitavad vähendada saastet.

Mida saavad inimesed teha?

- Harida end inimõiguste ja keskkonnaalaste eeskirjade kohta, et panna ettevõtted ja riigiasutused oma tegevuse eest vastutama.
- Saada loodushoiu eestvedajateks ja aidata kaasa ühiskondlikele ja kultuurilistele muutustele.

VISIOONID

4. Jätkusuutlikud toidusüsteemid ja maapiirkonnad

Praegune toidusüsteem põhineb ebaõiglasel tööstuslikul põllumajandusel ja vesiviljelusel, mis kahjustab meie kliimat, bioloogilist mitmekesisust, loomade heaolu, rahvatervist, kohalikku majandust ja rassilist õiglust. Me vajame mitmekesiste, jätkusuutlike, orgaaniliste ja taastuvate põllumajandussüsteemide massilist laiendamist, mis põhinevad tavadel, mis seovad atmosfäärist süsinikku ja toodavad kõrge toiteväärtusega toitu, kasutades vähem energiat, maad ja vett. Samuti peavad kõik järsult vähendama toidujäätmeid ja loomsete toodete tarbimist. Kollektiivse visiooniprotsessi kaudu on Euroopa Noored andnud oma panuse järgmiste jätkusuutlike toidusüsteemide visioonidega:

Mida saavad teha kohaliku, riigi ja Euroopa tasandi valitsused?

- Toetada rahaliselt väiketootjaid, noori, taastuvaid, jätkusuutlikke ja mahepõllumajanduslikke põllumajandustootjaid ja ühistuid ning võtta kasutusele algatusi, et vähendada tööstuslike põllumajandusettevõtete ja põllumajandusloomade arvu.
- Kasutada ÜhistPõllumajanduspoliitikat (ingl. CAP), et toetada üleminekut tööstuslikust põllumajandusest taastavale mahepõllumajandusele.
- Keelata kahjulikud pestitsiidid.
- Parandada toidujäätmete käitlemist ja toiduohutuse eeskirju, et toetada toidu annetamist ja kompostimist. Võtta vastu seadused, millega keelatakse või piiratakse ettevõtete toidujäätmete teket.
- Tagada kõigile juurdepääs aiale, et toitu kasvatada ja sellega taas ühendus leida. Tagada, et poliitikate väljatöötamist ei mõjutaks suured põllumajandusettevõtted.
- Töötada välja eetilistelt toodetud toidu sertifitseerimissüsteemid nii, et see oleks turul äratuntav.
- Piirata välismaiste puu- ja köögiviljade müüki.
- Vaadata läbi ja ajakohastada põllumajandustootjate ja teiste põllumajandustöötajate õppekavad, et need sisaldaksid säästvuse ja bioloogilise mitmekesisuse kaalutlusi.
- Korraldada põllumajandustootjatele koolitusseminare, et tõsta toidutootmise kvaliteeti ja jätkusuutlikkust.
- Harida avalikkust toidu päritolu ja keskkonnamõju kohta.
- Stabiliseerida põllukultuuride hind Euroopa turul ja tagada, et põllumajandustootjad saaksid oma toodangut müüa.
- Lõpetada lihatööstuse subsideerimine. Investeerida ja toetada liha alternatiive, mis on inimestele ja planeedile paremad, näiteks kultiveeritud ja taimset liha.

Mida saavad ettevõtted teha?

- Tegeleda säästva ja taastava põllumajandusega, mis suurendab mullaviljakust ja taaskasutab tõhusalt toitaineid. Kasutada maad, mida kasutatakse loomasööda tootmiseks, et toota toitu otse inimestele.
- Lõpetada geneetiliselt muundatud kalade, loomade, seemnete ja taimede tootmine.
- Võtta oma menüüsse ja tarneahelasse rohkem mahepõllumajanduslikke, kohalikke ja taimseid tooteid ning vähem loomseid tooteid. Annetada toidu ülejäägid, et vältida toidu raiskamist.
- Aidata kaasa kultuurilistele ja käitumuslikele muutustele, nt propageerida tasakaalustatud portsjonite kasutamist, pakkuda vähem loomseid tooteid ja populariseerida "inetuid toite" (toit, mis ei ole esteetiliselt meeldiv, kuid on siiski söödav). Lõpetada põllumajandus- ja maaharimispoliitika mõjutamine.
- Anda toiduainete tarneahela jätkusuutlikkuse kohta läbipaistvat teavet, sealhulgas oma toodete päritolu ja kasutatavate pestitsiidide kohta.

FEED LIVESTOCK WITH SURPLUS

Mida saavad kogukonnad teha?

- Toetada noori, kohalikke põllumajandustootjaid ja aidata luua alternatiivseid ja jätkusuutlikke toidutootmisvõimalusi, nagu näiteks kogukonna toetatud põllumajandus (ingl. CSA), toiduühistud ja kogukonnaaiad. Olla solidaarne alaesindatud rühmadega ja aidake tagada toidu- ja toitumisalane kindlustatus kogu kogukonnale.
- Õppida kohalikest ja põlisrahvaste toidusüsteemidest ja põllumajandustavadest.
- Õpetada lastele jätkusuutliku toidutootmise tähtsust, tarbitava toidu tähendust ja selle päritolu.
- Ühendage linna- ja maakeskkond ning aidake tagada, et kõigil inimestel oleks juurdepääs maale, kus nad saavad ise oma toitu kasvatada.
- Õppida rahvusvahelistelt toiduainetega seotud sõltumatuse liikumistelt, nagu La Vía Campesina.

COMMUNITY GARDENING

FOOD COOPERATIVES

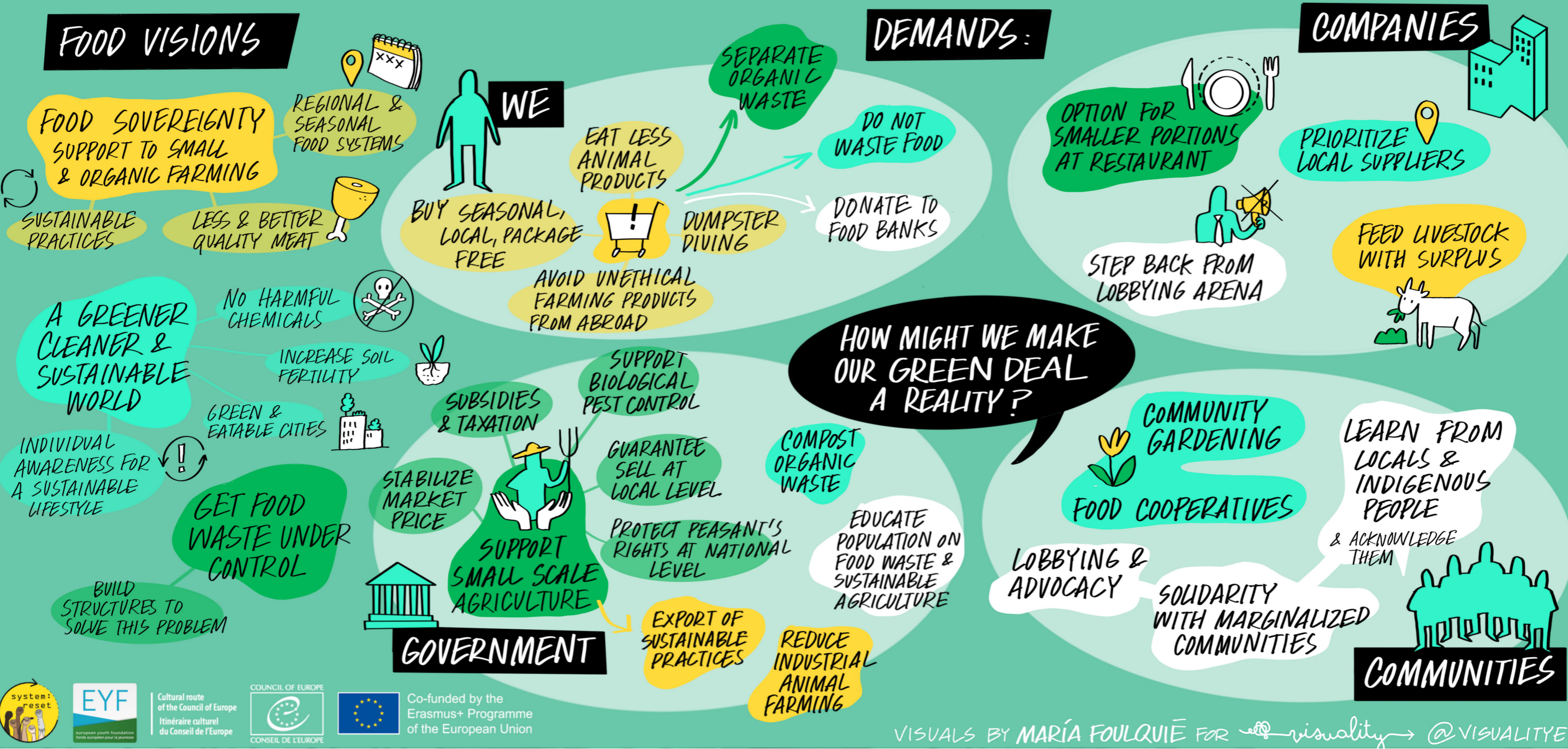
Mida inimesed saavad teha?

- Organiseeruda ja kasutada oma häält, et nõuda toiduga seotud õiglust kõigile.
- Ühineda kogukonnaaedadega ja teiste alternatiivsete ja jätkusuutlike toidutootmisvormidega.
- Harida end selle kohta, kuidas toitu toodetakse ja kust see pärineb.
- Süüa rohkem taimset, kohalikku, säästvalt toodetud ja pakendivaba toitu.
- Süüa vähem ja kvaliteetsemaid loomseid tooteid.
- Mitte raisata toitu.

[FOOD] JUSTICE NOT FOUND

JUNE 14TH

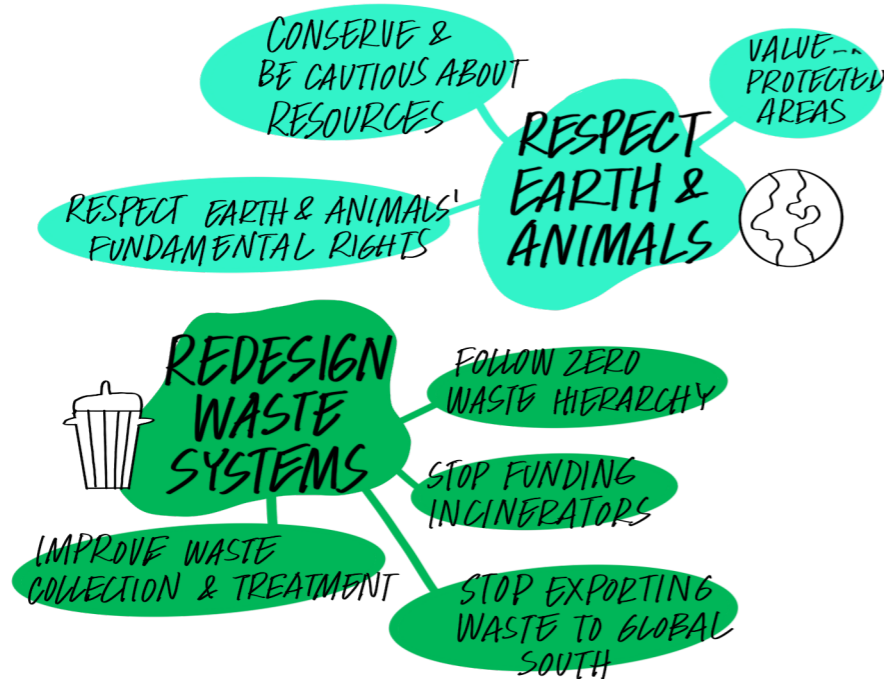
VISIOONID

5. Ühisosa: Ökosüsteemide kaitse ja taastamine

Ühisosa viitab looduslikele ja kultuurilistele ressurssidele, mida kõik jagavad, nt õhk, vesi ja metsad. Ühised ressursid peaksid olema kõigile kättesaadavad ja avalikud, mitte eraomandis või korporatsioonide kontrolli all. Noored tunnistavad, et Maal, loodusel ja kõigil elusolenditel on põhiõigused, mida tuleks austada. Paljud visioonid keskenduvad sellise ühiskonna arendamisele, kus inimesed on loodusega harmoonias ja töötavad ühiselt ökosüsteemide säilitamiseks, taastamiseks ja kaitsmiseks. Maailma põhjapoolsete riikide piiramatu püüdlus loodusvaradele ligi pääseda ja neid kaevandada tuleks peatada ning maailma lõunapoolsete riikide õigust pääseda ligi oma ökosüsteemidele ja neid säilitada tuleks kaitsta.

BIODIVERSITY VISIONS :

VARIETY OF LIFE ON EARTH THAT ENCOMPASSES THE EVOLUTIONARY, ECOLOGICAL & CULTURAL PROCESSES THAT SUSTAIN LIFE

Mida saavad teha kohaliku, riigi ja Euroopa tasandi valitsused?

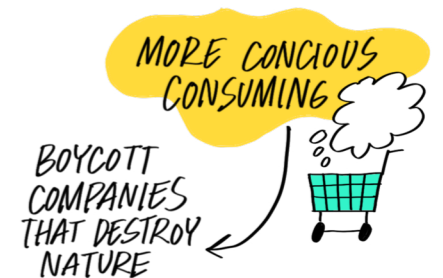
- Võtta bioloogilise mitmekesisuse suhtes kasutusele valdkondadevaheline lähenemisviis ja tagada, et ökosüsteemide kaitsmine on esmatähtis kõigil institutsioonilistel tasanditel.
- Rakendada seadusi, mis tunnustavad ökosüsteeme ja looduskeskkonda kui õigusi kandvaid üksusi.
- Piirata linnaarengut ja maa hõivamist ning tagada, et minimaalne osa linnaruumist oleks pühendatud parkidele ja muudele looduslikele aladele. Suurendada loodus- ja kaitsealade osakaalu.
- Kuulata põliselanikke ja kaasata nad poliitikakujundamisprotsessidesse, sest nad on maa algsed hoidjad.
- Tõsta üldsuse teadlikkust bioloogilise mitmekesisuse ja mitmekesiste elupaikade kaitse tähtsusest.
- Töötada välja katastroofiohu vähendamise kavad ja suurendada suutlikkust tulla toime loodusõnnetuste ja muude kliimaga seotud kriisidega.
- Kaitstaja taastadakoalikke ja ohustatud liike ning töötada välja bioohutuse kavad, et juhtida võimalikke riske inimestele, loomadele ja taimedele.
- Lõpetada Euroopa Liidu poliitika, mis toetab maade hõivamist globaalses lõunas.

Mida saavad ettevõtted teha?

- Kaitsta ökosüsteemi teenuseid, muutes tooteid nii, et need sisaldaksid rohkem säästvalt toodetud koostisosi ja komponente.
- Tuua oma aladele rohkem looduslikku elu.

Mida saavad kogukonnad teha?

- Organiseeruda ja propageerida ressursside õiglast ja võrdset jaotamist Euroopas ning globaalse põhja ja lõuna vahel.
- Arendada algatusi maa taastamiseks, keskkonnakaitseks, linnaelu ja looduse integreerimiseks ning erinevate ökosüsteemide tundmaõppimiseks.
- Osaleda avalikes konsultatsioonides ja ühiskondlikes aruteludes.

Mida saavad inimesed teha?

- Õppida ökosüsteemide säilitamise tähtsust ning inimese ja looduse vastastikust seotust, eriti põlisrahvastelt, kes on maa algupärased hoidjad. Üleminek inimesekesksele (antropotsentrilisele) looduskesksele (ökotsentrilisele) maailmavaatele.
- Aidata kaasa keskkonnateadlikkuse tõstmisele ja propageerida kodanike suuremat kaasamist keskkonnakaitseks.
- Boikoteerida ettevõtteid, mille tegevus kahjustab keskkonda.

VISIOONID

6. Kunst, kultuur, haridus ja õppimine

Noored näevad ette ühiskonda, kus individuaalsed ja kollektiivsed teadmised, oskused ja oskusteave on igaühe elu lahutamatu osa. Haridus peaks olema objektiivne, kõigile tasuta ja erinevates vormides kättesaadav. Eriti oluline on õppida keskkonda ja kliimakriisi koloniaalseid juuri ning integreerida põlisrahvaste teadmisi ja vaatenurki. Koolid peaksid olema avatud ja turvaline koht, kus ei ole kohta rassistlikule, homofobsele, võimetest tulenevale või seksistlikule diskrimineerimisele ning kus austatakse erinevaid identiteete. Haridussüsteem peaks praegused ja tulevased põlvkonnad valmistama ette sotsiaalsete ja keskkonnaprobleemide lahendamiseks ning aitama noorte visioonidel teoks saada. Haridus hõlbustab süsteemi muutmist, aidates võtta omaks erinevaid mõtteviise, edendades kultuurilisi muutusi ja õpetades uusi oskusi.

Mida saavad teha kohaliku, riigi ja Euroopa tasandi valitsused?

- Tõsta informaalset hariduse osakaalu, eriti looduse osas.
- Pakkuda koolis õpilastele tasuta teraapiaid ning kiusamisvastaseid ja lapsevanematele mõeldud programme.
- Rakendada koolides jätkusuutlikkuse katseprojekte.
- Murda haridussüsteemis, sealhulgas koolides ja õpetajate koolitamisel, soolisi stereotüüpe.
- Seada prioriteediks tugeva sideme loomine laste, looduse ja elusolendite vahel maast madalast.
- Eemaldada ühenäolisest haridusest, mis sobib kõigile. Toetada alternatiivseid pedagoogilisi tavasid ja õpetamismeetodeid, mille eesmärk on suurendada emotsionaalset, sotsiaalset ja keskkonnaalast heaolu ning mis põhinevad sellistel põhimõtetel nagu kaasamine, õiglus, vastastikkus, demokraatia ja kogukondlikkus.
- Investeerida teadusuuringutesse ja rahastada tõhusate kliimamuutustega kohanemise ja nende leevendamise strateegiate väljatöötamist.
- Keelata kõik kultuuriüritused ja -teenused, millega kaasneb elusolendite või looduse kahjustamine, näiteks härjavõitlused, hobuvankrite võidusõidud jne.
- Kooli õppekavadesse tuleks lisada järgmised teemad: kliima ja sotsiaalne õiglus, säästev liikuvus, säästev põllumajandus, toiduga suveräänsus, rassism, kolonialism, neokolonialism, põlisrahvad ja nende roll bioloogilise mitmekesisuse kaitsjana, kodanikuharidus, ristuvus, seksuaalharidus, alternatiivsed sotsiaalsüsteemid ja majandus, kriitiline mõtlemine ja lugemine, emotsionaalne intelligentsus, suhtlemine, koostöö, loovus, aiandus, parandamine, kuidas kohaneda muutustega, kuidas edukalt õppida, kuidas jääda rahulikuks uutes olukordades, kuidas tunda ja mõista iseennast.

Mida saavad ettevõtted teha?

- Investeerida teadusuuringutesse, mis aitavad meil kliimakriisi lahendada.
- Eraülikoolid peaksid ajakohastama oma programme ja teadusuuringute prioriteete, et käsitleda tulevasi ühiskondlikke vajadusi, mis tekivad kliimakriisi tagajärjel.

Mida saavad kogukonnad ja inimesed teha?

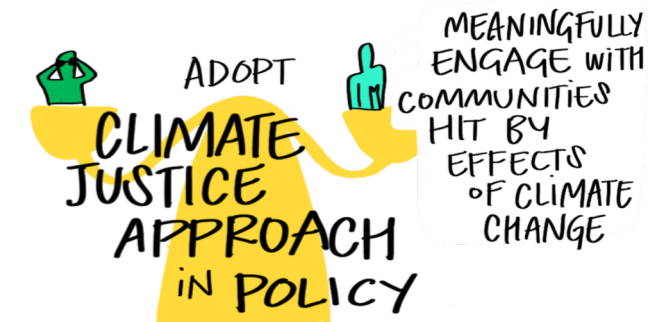
- Aidata üles ehitada hoolivusel ja solidaarsusel põhinevat ühiskonda.
- Tõsta teadlikkust ja pakkuda noortele kliima- ja keskkonnateemadel haridust.
- Võtta omaks kultuurilised muutused ning toetada kohalikke kunstnikke ja aktiviste.
- Anda noortele turvaline ruum, kus nad saavad neid puudutavatest teemadest rääkida.

VISIOONID

7. Juhtimine ja otsuste tegemine

Noored näevad ette ühiskonda, kus otsuste tegemine on läbipaistev, kuulub rahvale ning kus alaesindatud üksikisikute ja kogukondade hääled on kaasatud. Need visioonid rõhutavad vajadust õiglasest süsteemi järele, kus valitsused võtavad vastutuse keskkonnaprobleemide lahendamise eest, otsused tehakse kollektiivselt ja osalusel ning globaalsele võimudünaamikale ja kapitalismile seistakse vastu.

Mida saavad valitsused teha?

- Rakendada julgeid seadusi, määrusi ja poliitikaid, et lahendada kliimamuutusi ja muid keskkonnaprobleeme.
- Rakendada õigusraamistikku, et kaitsta farmerite ja põlisrahvaste õigusi.
- Kaasata planeerimis- ja otsustusprotsessidesse erinevad inimesed ja kogukonnad, sealhulgas põlisrahvad ja muud vähemusgrupid.
- Tagada, et ülemaailmne kliimapolitika oleks konstruktiivse dialoogi ja tegevuse koostööks ning et lõunapoolkeral oleks piisavalt võimu ja mõju.
- Tagada, et kõik valitsused, otsustusprotsessid, investeeringud ning kavandatavad poliitika ja lahendused võtaksid arvesse keskkonnatervise ja soolise võrdõiglikkuse küsimusi.
- Muutke riigihangete seadust nii, et valitakse kõige jätkusuutlikuma lahenduse ja parima kvaliteediga teenusepakkuja.
- Lisada keskkonnakaitse põhiseadusesse ja muuta ökotsiid kuriteoks, mida kohaldatakse nii ettevõtete kui ka valitsuste suhtes.
- Keelata saastavate kaupade ja teenuste reklaamimine.

Mida saavad ettevõtted teha?

- Tunnistada oma vastutust ühiskonnas suure rolli omamise ja tegutseda vastavalt sellele.
- Vähendada mittesäästlike ja/või ebatervislike toodete või teenuste reklaami.

Mida saavad kogukonnad teha?

- Töötada välja algatusi muutuste edendamiseks ja nõudmiseks.
- Töötada välja või osaleda kogukonna säästva arengu katseprojektides.
- Toetada põlisrahvaid nende võitluses poliitiliste, kultuuriliste ja inimõiguste eest ning olla nendega solidaarne.

Mida saavad inimesed teha?

- Organiseeruda ja kasutada oma häält, et nõuda õiglasemat ja läbipaistvamat valitsemisüsteemi, kus inimesed on kaasatud otsuste tegemisse.
- Teada oma õigusi kodanikena ja osaleda aktiivselt osalusprotsessides.
- Olla solidaarsed nendega, kelle õigust enesemääratlusele ja omavalitsusele ei ole tagatud.

KOKKUVÖTE

Selles Noorte Ettepanekus esitatakse Euroopa noorte visioonid sotsiaalselt õiglase ja ökoloogiliselt mõistliku tuleviku kohta. Noored – ja eriti need, kes on endiselt alaesindatud – esindavad tuhandeid hääli, mis vajavad ärakuulamist, ning on määratlenud tee õiglase ja kaasava Euroopa Rohelise Kokkuleppe suunas. Me nõuame kliima- ja sotsiaalset õiglust, sest kliimakriis mõjutab inimesi kogu maailmas märkimisväärselt ja need, kes kannatavad kõige rohkem, on alaesindatud inimesed ja noored. Oleme pöördepunktis ja täna vastu võetud otsused ei mõjuta mitte ainult olevikku, vaid neil on suur mõju ka tulevikule. Seepärast nõuame, et meid kaasataks otsustusprotsessidesse ja selliste institutsiooniliste raamistike nagu Rohelise Kokkuleppe väljatöötamisse, et tagada terviklik lähenemine praegustele ja tulevastele väljakutsetele ning jätkusuutlik ja ristuv ümberkujundamine inimeste ja planeedi jaoks.

Noorte Ettepanek näitab, et Euroopa noored on pühendunud, täis ideid ja valmis muutusteks. Pärast kuudepikkust ajurünnakut on selles ettepanekus esitatud visioonid üheksale eri sektorile – nüüd on jäänud üle vaid nende rakendamine!

Kasutatud Allikad:

<https://www.eurovia.org/publication-of-the-youth-articulations-position-document-on-the-reform-of-the-common-agricultural-policy/>
<https://www.equinox-eu.com/wp-content/uploads/2021/06/Towards-Climate-Justice-Equinox.pdf>
<https://www.equinox-eu.com/wp-content/uploads/2021/03/WEB-EQUINOX-Towards-racial-justice-EU-institutions.pdf>
<https://friendsoftheearth.eu/publication/driving-destructive-mining/>
<https://youngfoee.eu/wp-content/uploads/2020/12/englishweb.pdf>
https://youngfoee.eu/wp-content/uploads/2020/12/toolkit_for_intersectional_movement_building.pdf
https://youngfoee.eu/wp-content/uploads/2020/12/yfoee_manifesto_final.pdf

SÕNASTIK

Geotehnika on tahtlik, suuremahuline sekkumine Maa looduslikesse süsteemidesse ja protsessidesse, et vähendada kliimamuutuste mõju. Seda on peamiselt kahte liiki: päikese geotehnika, mille eesmärk on vähendada Maa poolt päikesest saadavat kiirgust, ja süsinikdioksiidi geotehnika, mille eesmärk on vähendada süsinikdioksiidi või muude kasvuhoonegaaside sisaldust atmosfääris. Kasutatavad meetodid kujutavad endast püüdlusi manipuleerida kliimaga globaalsel tasandil ja neid kritiseeritakse tugevalt, kuna nendega kaasnevad oma keskkonna- ja sotsiaalsed mõjud. Neid meetodeid eelistab globaalses põhjas asuvad riigid kui kliimamuutuste "lihtsat" tehnoloogilist lahendust ja need tulenevad samast kapitalistlikust süsteemist, mis põhjustab globaalset soojenemist.

Süsinikdioksiidi püüdmine ja hoistamine hõlmab fossiilkütuselektrijaamade, energiamahukate tööstusharude ja muude suurte süsinikdioksiidi allikatest pärit aine kogumist, selle transportimist ladustamiskohtadesse ja süvendamist maapõue. Sarnaselt geotehnikale pakuvad globaalses põhjas asuvad riigid sageli süsinikdioksiidi kogumist ja säilitamist kui lihtsat tehnoloogilist lahendust kliimamuutustele, kuid see osutub sageli kalliks ebaõnnestumiseks, mis ainult pikendab fossiilkütuste tootmise kestust.

Rohepesu on see, kui ettevõtte või organisatsioon turustab end keskkonnasõbralikuna, ilma et ta tegelikult palju teeks oma keskkonnamõju vähendamiseks. Seda tüüpi turundusstrateegiat kasutatakse sageli selleks, et veenda ja eksitada inimesi uskuma, et ettevõtte või organisatsioon on jätkusuutlikum, kui ta tegelikult on.

Roosapesu on see, kui ettevõtted kasutavad võimalust saada kasu PRIDE'iga seotud kaupadest või saavad kasu mitmekesisuse turustamisest, püüdmata tegelikult LGBTQ+ kogukonna parandada elu.

Investori ja riigi vaheliste vaidluste lahendamine (ISDS) on mehhanism, mis on lisatud paljudesse investeerimis- ja kaubanduslepingutesse vaidluste lahendamiseks. See võimaldab välismaistel ettevõtetel kaevata valitsusi kohtusse meetmete eest, mis võivad mõjutada nende kasumit. See mehhanism võib sundida valitsusi peatama avalikkuse ja kliima huvides oleva poliitika rakendamist ning ka maksma ettevõtetele miljoneid hüvitisi.

Energiaharta leping (ingl. ECT) on rahvusvaheline mitmepoolne energiakoostöö raamistik, mida kohaldatakse enam kui 50 riigi suhtes. Lepingu eesmärk on edendada energiajulgeolekut, kuid see on väga vastuoluline, kuna annab energiaspektori välisinvestoritele õiguse kaevata riigid kohtusse valitsuse tegevuse eest, mis on väidetavalt kahjustanud nende investeeringuid. See võib takistada üleminekut fossiilkütustelt taastuvenergiale ja see on juba juhtunud Madalmaades, kus söekompanii RWE on esitanud hagi 1,4 miljardi euro suuruse hüvitise saamiseks Hollandi söe kasutamise lõpetamise eest. Energiaharta leping sisaldab Investori ja Riigi Vaheliste Vaidluste Lahendamise Süsteemi (ingl. ISDS), mida on selgitatud eespool.

Ühenduse toetatud põllumajandus (ingl. CSA) on toiduainete tootmise alternatiivne vorm, mis ühendab põllumajandustootjad ja tarbijad, et aidata luua läbipaistvamat, jätkusuutlikumat ja kohalikku toidusüsteemi. ÜTP võib võtta mitmeid vorme, kuid põllumajandustootmisega seotud vastutus, riskid ja kasu jagatakse sageli põllumajandustootjate ja tarbijate vahel. Tarbijad võivad olla kaasatud näiteks põllumajandusettevõttesse investeerimise, tootmiskulude jagamise või põllumajandusettevõtte tegevuse toetamise kaudu.

LAHTIÜTLUS

Euroopa Komisjoni toetus käesoleva väljaande koostamisele ei tähenda väljaandes esitatud sisu kinnitamist. Väljaandes esitatud sisu peegeldab vaid autorite seisukohti. Euroopa Komisjon ei vastuta selles sisalduva teabe kasutamise eest.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

YOUNG
Friends of
the Earth
Europe

KAASALLKIRJASTAJAD

Seda Noorte Ettepanekut Euroopa Rohelise Kokkuleppe kohta toetavad järgmised organisatsioonid ja algatused:

ECVC Youth Articulation

